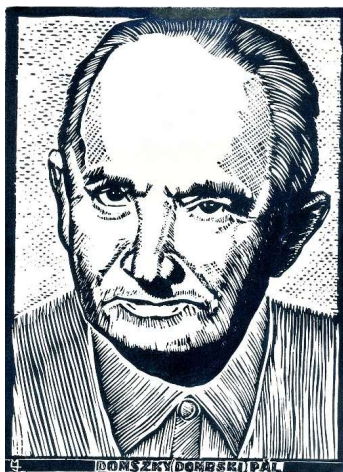

KI VOLT DOMSZKY PÁL?

Trojan Marian József lengyel
származású grafikusművész
linóleummetszete.

Domoszky Pál a magyar – lengyel kapcsolatok kiemelkedő kutatója volt. 1903. május 17-én született a felvidéki Herencsvölgy községben. Édesapja, Domoszky István ősi lengyel család leszármazottja, postamester és néptanító volt. Egyik őse, Władisław Dąbski Sobieski János lengyel király 1684. évi bécsi hadjárata során esett el, egy másik őse, Nikodem Dąbski pedig a lengyel légio tisztjeként harcolt 1849. április 6-án az isaszegi csatában.

A család az I. világháborút követően Budapesten telepedett le. Domoszky Pál Budapesten járt gimnáziumba, majd a Pázmány Péter Tudományegyetemen, később a párizsi Sorbonne-on tanult. Orvosnak készült, jogot tanult, végül történész lett. Budapesti egyetemista éveit során a Magyar – Lengyel Főiskolai és Diákszövetség megalapítója és vezetőségi tagja volt. 1929-ben a Bem József hamvait a törökországi Aleppóból a lengyelországi szülőhelyére, Tarnówba hazaszállító Magyar Országos Bem Bizottság titkára. Máté Endre a 2013-ban megjelent könyvében (Domoszky Pál a varsói magyar) csodálatosan írja le Bem tábornok hamvai hazaszállításának történetét. A bizottság titkára az akkor még fiatal, de magyarul, lengyelül, németül és franciául is beszélő Domoszky Pál volt. A könyvben a 11. oldalon szerepel, hogy 1929. június 28-án 1 óra 20 perckor indult a vonat a Keleti pályaudvarról. A vonat Rákoskeresztúron és Rákoscsabán lassított, majd a Bem tábornok hamvait szállító vonat megállt Isaszegen, ahol Kovács Ferenc községi főjegyző koszorút nyújtott át, és üdvözölte a lengyel tiszti küldöttséget.

Domoszky Pál a magyar – lengyel családfakutatásai kapcsán 1933-ban Lengyelországba költözött, ahol 1935-ben házasságot kötött Anna Dąbska grófnővel, az ősi lengyel nemesi család sarjával.

Kezdeményezője volt az 1934-ben leleplezett esztergomi Sobieski-emlékmű felállításának is.

A háború éveiben maga köré gyűjtötte a lengyelországi magyarokat. A Német Birodalomhoz csatolt országrészben, az úgynevezett Főkormányzóságban megszervezte a Magyar Szövetséget, amelynek Varsón kívül Krakkóban, Lembergben és Radomban is működött csoportja.

Domszky a varsói magyar diplomáciai külképviselet tevékenységének beszüntetése után (1939. szeptember 15.) felvette a kapcsolatot a berlini magyar követséggel, és ettől kezdve ő látta el a megszállt Lengyelországban élő magyarok érdekképviseletét. Gyakorlatilag tiszteletbeli konzulként működött, állampolgársági, visszahonosítási, hagyatéki ügyeket intézett, tevékenysége azonban messze meghaladta a szokásos konzuli munkát. A Magyar Szövetség tagjainak magyar címeres, német és lengyel nyelvű igazolványokat adott, amelyek védelmet, viszonylag szabad mozgást és élelmiszerjegyhez való jogosultságot biztosítottak. Ha kellett, útleveleket szerzett, a leginkább rászorulóknak pedig pénzbeli támogatást nyújtott, felekezetre, származásra való tekintet nélkül. Boltot nyitott a varsói Wielka utcában, amely konspirációs célokat is szolgált.

A II. világháború alatt – a németek által megszállt Varsóban – Domszky Pál Raoul Wallenberghez hasonló, hiteles és pozitív történelmi személyiség, aki nem diplomata státuszban, de gyakorlatilag varsói konzulként mentette a Főkormányzóságban az embereket, ha kellett, akár a varsói Pawiak börtönből is. A Magyar Szövetség és a lengyelországi magyar kolónia vezetőjeként Domszky kapcsolatot tartott a német megszállás ellen küzdő lengyel Honi Hadsereg (Armija Krajowa) főparancsnokságával. A Varsó környékén szolgálatot teljesítő magyar hadtest parancsnokságával fenntartott kapcsolatai révén fegyvereket szerzett a varsói felkelőknek. A legnagyobb veszélyben lévő magyar származású – vagy annak mondható – lengyeleket Magyarországra menekítette. Adományokkal támogatta a Varsóban állomásozó magyar honvédeket, a Vöröskereszt segítségével gyógyszert szállított a varsói magyar tábori kórháznak.

A II. világháború éveiben a varsói magyarok így emlékeznek Domszky Pálra:
„Gyámolította a rászorulókat és szenvedőket, magásra emelve a magyar zászlót, megbecsülést és méltóságot szerzett a magyar névnek.”

Családját 1944 januárjában Budapestre küldte, ő maga 1944 nyarán tér vissza Magyarországra, Budapest ostromát a Zichy Géza utca egyik villájában éli túl, ahol zsidó származású családokat bújtat az oda elszállásolt német tisztek elől.

1945-ben, a háború befejezése után vidékre költözött. A Nógrád megyei Szügyben és Balassagyarmaton lakott, ahol az erdőgazdaságnál dolgozott.

Később a Börzsönyi Állami Erdőgazdasághoz került Perőcsénybe, majd Kemencére. Fatelepkezelő, majd bérelszámoló volt. Ismert és népszerű ember, népművelő, a falu könyvtárának, művelődési házának vezetője, valamint a kemencei Helytörténeti Múzeum megalapítója.

1964-ben Budapestre költözött. Tagja és alelnöke lett a Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesületnek. Rendszeres látogatója és gyakori vendége volt a Lengyel Kulturális Intézetnek, ahol jó kapcsolatot alakított ki dr. Stanislaw Andrzej Sochacki igazgató úrral és Barbara Wiechno igazgató-helyettes asszonnyal. Mind a ketten jártak Isaszegen. Sochacki úr az 1970-es években, súlyos betegségben Varsóban meghalt, Barbara Wiechno asszony később magas magyar állami kitüntetésben részesült.

Domszky Pál 1974. október 17-én halt meg Budapesten. A börzsönyi Kemence községben egy hétig minden nap érte szólt a lélekharang.

Az isaszegi Falumúzeum vezetőjével, Szathmáry Zoltánnal (1901 – 1989) az 1848-49-es forradalom és szabadságharc isaszegi emlékeinek kutatása során ismerkedett meg. A Falumúzeumban megtalálható az a levél is, amelyet 1964-ben Pali bácsi írt Szathmáry Zoltánnak, amely első dokumentuma a két „történész” kapcsolatának. A Falumúzeumban megalakítása után együttműködésük felgyorsult és barátsággá vált.

Domszky Pál tagja lett a Múzeumbarátok Köre elnökségének és a Falumúzeum adattári munkaközösségének. A múzeum anyagát számos magyar – lengyel vonatkozású, történelmi tárgyú dokumentummásolattal gyarapította. Részt vett az Isaszegen 1972-ben rendezett Magyar – Lengyel Történelmi Napok szervezésében. Egyik kezdeményezője és közreműködője volt a Lengyel légión és a József Wysocki honvéd tábornok tiszteletére a városháza falán és a református templom homlokzatán elhelyezett emléktáblák felállításának.

Szathmáry Zoltánnal azt tervezték, hogy Isaszegen egy magyar – lengyel történelmi intézetet hoznak létre, de e szép gondolatok a megfelelő épület és pénz hiányában nem valósulhattak meg.

Domszky Pál emlékére 1996. április 6-án a Falumúzeum falán emléktáblát avattunk. Ugyanezen a napon a Falumúzeumban emlékkiállítás is nyílt, amelynek mottója Szathmáry Zoltánnak 1973. február 23-án kelt, az emlékeztető telex-papírra írott levelének egyik sora lett: *„Tudjátok jól, hogy míg élek, minden lengyel dolgot támogatok és pártolok.”*

Domszky valóban a magyar – lengyel kapcsolatoknak szentelte életét. Szerény, csendes ember volt, aki tetteivel soha nem dicsekedett. Az isaszegi kiállítás

varsói embermentő tevékenységét mutatta be, amely addig ismeretlen volt a nyilvánosság előtt.

EMLÉKEZETE

1996. április 6-án Isaszegen, abban a helységben, ahol 1849-ben ugyanezen a napon a magyar honvédek a lengyel légió támogatásával győztes csatát vívtak, a Múzeum falán táblát állítottak Domszky Pál emlékére. Ugyanezen a napon a településen emlékkiállítás nyílt, amelynek mottója gyakran mondott szavai voltak: „Tudjátok jól, amíg élek, minden lengyel dolgot támogatok és pártolok.”

1998. október 19-én Varsó belvárosában, a Marszałkowska és a Nowogrodzka utca sarkán kétnyelvű emléktáblát avattak fel Pali bácsi emlékére.

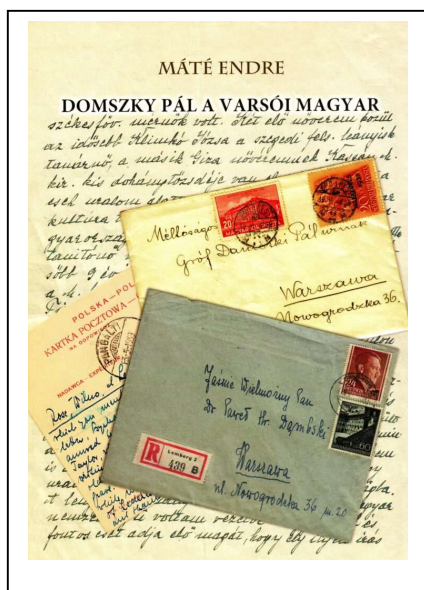
A tábla szövege: **„Ezen a helyen állt az a ház, amelyben a hitleri megszállás éveiben lakott Domszky Pál (1903-1974). Magyarnek született, szívében lengyel volt. A lengyelországi Magyar Szövetség elnöke, a lengyel-magyar kapcsolatok fáradhatatlan kutatója és ápolója, a háború alatt a lengyelek védelmezője és menedéke.”**

1998. október 19 – 30. között rendezték meg Domszky Pál gyűjteményes kiállítását a varsói Főlevéltárban, amely megbecsülést szerzett munkásságának.

1999. augusztus 1-je, a varsói felkelés kitörésének 55. évfordulója alkalmából, Aleksander Kwaśniewski lengyel államfő Domszky Pálnak posztumusz a **Lengyel Köztársaság Érdemrendje Tiszti Keresztjét** adományozta a lengyel földalatti mozgalom segítéséért, a lengyel Honi Hadsereg (Armija Krajowa) fegyverekkel történő ellátásáért. A magas lengyel állami kitüntetést Domszky Pál fia, Domszky Mihály rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, a varsói magyar nagykövetség diplomatája vette át.

2002. május 25-én Kemence Község Önkormányzata kezdeményezésére az **egykori Hont vármegye székházának falán** állítottak emléktáblát a magyar-lengyel kapcsolatok kutatójának, aki az ötvenes és hatvanas években a kemencei művelődési ház és könyvtár vezetője, valamint a helytörténeti múzeum megalapítója volt.

2007. október 12-e óta nevét viseli a kemencei erdőszet egyik erdőszháza.

2013. november 16-án, tizenhét évvel Domszky Pál isaszegi emléktáblájának avatása és a munkásságát bemutató kiállítás megnyitása után került bemutatásra Máté Endre Domszky Pál, a varsói magyar című könyve a Falumúzeumban.

A könyvbemutatót a Falumúzeum és az Isaszegi Múzeumbarátok Köre szervezte. Szendrő Dénes, a múzeumbarátok körének elnökségi tagja üdvözölte a vendégeket, köztük Domszky Andrást, a család szécsényi ágából származó családtagot és a szerzőt, Máté Endrét. A könyvbemutatón a Klapka György Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskolából Pánczél Boglárka tanuló Berry

Polonaise-feldolgozását fuvolán adta elő, zongorán kísérte Kántor Zsolt tanár úr. A felkészítő tanár Tóthné Ágoston Viktória volt.

A szerző háromévi aprólékos munkával egy olyan könyvet írt, amelyből az olvasó megismerheti Domszky Pál életét, küldetését, embermentő munkásságát.

A bemutatott könyvet a vendégek a helyszínen megvásárolhatták 1000 forintos darabáron. A bevételt a szerző az isaszegi Honvédszobor felújítására ajánlotta fel. Az eladott könyvekből 22. 000 forint gyűlt össze, amely összeget a rendezők a Pátria Takarékszövetkezet isaszegi fiókjánál nyitott elkülönített számlára befizették.

Forrás:

Isaszegi Önkormányzati tájékoztató – 2013. december és 2014. január.

Dr. Dürr Sándor – Szmolicza József: Domszky Pál, a varsói magyar I.- II. rész.

Isaszegi Múzeum Adattára: 73.19.1., 74.126.1., 74.158.1., 98.389.1., 98.391.1.

Dr. Dürr Sándor varsói konzul szóbeli és írásbeli adatközlése, melyet ezúton is megköszönünk!

https://hu.wikipedia.org/wiki/Domszky_P%C3%A1l

Isaszeg, 2023. május 29.

Összeállította:

Szmolicza József
gyűjteménykezelő, a
Múzeumbarátok Köre titkára
Falumúzeum, Isaszeg

Isaszegi Történelmi Napok
kokárdája, 1972.

Domoszky Pál emléktáblája a Falumúzeum falán
1996. április 6.

Az isaszegi Öregtemplom bejárata előtt látható személyek
balról jobbra: Eugeniusz Wiślicz-Iwańczyk ezredes, lengyel
katonai és légügyi attasé, Ragács Istvánné, Domoszky Pál és
Szathmáry Zoltán. A felvétel 1973 szeptemberében készült.